

Tomasz Chmiel
Uniwersytet w Siedlcach

ORCID: 0000-0002-9396-1008
e-mail: tomasz.chmiel@uws.edu.pl

JEL Classification: K10, K42, D73

POLICJA W WALCE Z KORUPCJĄ. ZADANIA POLICJI

POLICE IN THE FIGHT AGAINST CORRUPTION. TASKS OF THE POLICE

<https://doi.org/10.34739/maj.2024.02.08>

Streszczenie: Współczesny świat stwarza wiele nowych wyzwań, ale są problemy, które towarzyszą ludzkości od początku cywilizacji. Korupcja w różnych jej formach była znana zarówno w czasach starożytnych imperiów, jak i w czasach najnowszych, i często jest związana z sytuacją społeczną w kraju. Jej przejawy można znaleźć i w krajach rozwiniętych, i rozwijających się, a walka z nią jest często uznawana za priorytetową, na równi z walką z biedą, bezrobociem czy terroryzmem, ponieważ paraliżuje prawidłowe funkcjonowanie państwa. Od sprawnego funkcjonowania policji zależy bezpieczeństwo każdej jednostki oraz całego państwa. Za jedną z najważniejszych podstaw jej funkcjonowania można uznać fakt, że realizuje ona zadania policyjne niezależnie od aktualnie panujących uwarunkowań politycznych.

Keywords: przestępczość, zagrożenia, patologia, korupcja, policja, administracja

Abstract: The modern world creates many new challenges, but there are problems that have accompanied humanity since the beginning of civilization. Corruption in its various forms has been known both in the times of ancient empires and in modern times and is often related to the social situation in the country. Its manifestations can be found both in developed and developing countries, and the fight against it is often considered a priority, along with poverty, unemployment and terrorism, as it paralyzes the proper functioning of the state. The security of each individual and the entire state depends on the efficient functioning of this body. One of the most important foundations for its operation is the fact that it performs police tasks regardless of the current political conditions. In Poland, the main service established to fight crime, including corruption, is the Police. The aim of the article is to present the Police as the competent service in the field of recognizing, combating and counteracting corruption.

Słowa kluczowe: criminality, threats, pathology, corruption, Police, administration

Wprowadzenie

Współczesny świat stwarza wiele nowych wyzwań, ale są problemy, które towarzyszą ludzkości od początku cywilizacji. Korupcja, w różnych jej formach, jest znana od czasów starożytnych imperiów aż po czasy najnowsze. Często jest związana z sytuacją społeczną w kraju. Jej przejawy można znaleźć zarówno w krajach rozwiniętych, jak i rozwijających się, a walka z nią jest często uznawana za priorytetową, na równi z walką z biedą, bezrobociem czy terroryzmem, ponieważ paraliżuje prawidłowe funkcjonowanie państwa. Z tego właśnie powodu korupcja jest od dawna przedmiotem badań różnych dyscyplin naukowych. Każda z owych dyscyplin podejmuje próbę analizy tego zjawiska pod innym kontem, żeby podjęte działania pozwoliły najbardziej efektywnie z nią walczyć.

Pojęcie korupcji i jej przyczyny

Każda dyscyplina naukowa, zajmująca się problemem korupcji, definiuje to zjawisko w oparciu o zgromadzone na ten temat badania, co nie oznacza, że owe definicje w jakiś sposób zaprzeczają jedna drugiej. Wręcz odwrotnie, pozwalają bardziej obiektywnie zrozumieć, czym jest korupcja, a zatem także – jak należy z nią skutecznie walczyć. Można stwierdzić, że współczesne definicje korupcji wskazują jej fundamenty, które mają genezę w uwarunkowaniach kulturowych i społecznych.

Termin korupcja wywodzi się z języka łacińskiego. Słowo *corruptere* oznacza **zepsucie**. Można uznać, iż chociaż samo słowo korupcja jest używane często zarówno w literaturze naukowej, jak i życiu codziennym, to zrozumienie znaczenia tego zjawiska nie jest zadaniem równie oczywistym. Obecnie korupcja przybiera coraz to nowe formy i pojawia się na nowych obszarach. Ścisła definicja problemu byłaby wysoce właściwa, powinna jednak być nie tylko konkretna i równoznaczna, ale też na tyle szeroka, aby obejmowała jak najwięcej występujących form korupcji. **Korupcja** – to szkodliwe zjawisko, które było, jest i będzie występować w życiu publicznym i prawdopodobnie nigdy nie zostanie wyeliminowane. Aby skutecznie walczyć z zagrożeniem korupcji, należy dobrze zrozumieć, na czym polega to zjawisko oraz jakie aspekty zawiera określenie tego pojęcia. Korupcję można zdefiniować w kilku obszarach. Na początek należy przyrzeć się temu, jak pojęcie to funkcjonuje w języku oraz jak jest opisywane w słownikach, leksykonach oraz encyklopediach. Następnie należy przyrzeć się korupcji z punktu widzenia prawnego, a mianowicie: jakie definicje zawierają akty prawne. Należałoby również przeanalizować, jakie elementy składowe są wyszczególniane w badaniach i pracach dotyczących tego problemu.

Ponieważ celem słowników i encyklopedii jest podawanie ogólnych informacji, definicje, które w nich się znajdują, nie uwzględniają specyfiki jednej wybranej dziedziny naukowej. Pozwalają jednak zrozumieć, jak dany problem jest widziany w społeczeństwie, wskazując najważniejsze cechy tego zjawiska.

Encyklopedia PWN podaje następującą definicję korupcji: „(...) w prawie pol. przestępstwo polegające na przyjmowaniu (łapownictwo bierne, czyli sprzedajność) korzyści majątkowej lub osobistej (albo ich obietnicy) przez funkcjonariuszy publicznych lub też na udzieleniu ich (łapownictwo czynne, czyli przekupstwo); kwalifikowanymi (karanymi surowiej) formami łapownictwa są: żądanie korzyści, uzależnienie wykonania czynności służbowej od otrzymania korzyści, łapownictwo osoby pełniącej funkcję związaną ze szczególną odpowiedzialnością, przyjęcie korzyści majątkowej wielkich rozmiarów” (Encyklopedia PWN: źródło wiarygodnej i rzetelnej wiedzy, 2023).

Popularne źródło, *Wielki słownik języka polskiego*, podaje znacznie bardziej ogólne określenie, przedstawiając korupcję jako „przyjmowanie przez pracownika instytucji państwowej pieniędzy lub innych korzyści w zamian za wykonanie czynności urzędowej korzystnej dla kogoś” (*Wielki słownik języka polskiego PAN (WSJP PAN)*, 2023). Trochę odmienną definicję proponuje B. Dunaj w *Domowym popularnym słowniku języka polskiego*, który określa korupcję, jako „demoralizację urzędników instytucji państwowych lub społecznych objawiającą się łapownictwem” (Dunaj, 2003).

Zatem, na przykładzie podanych wyżej określeń, można stwierdzić, że poza strefą dziedzin związanych z korupcją, zjawisko to jest pojmowane jako pewien synonim łapówkarstwa czy też nepotyzmu, który ma miejsce w urzędach i instytucjach państwowych i jest związany z ich bezpośrednim funkcjonowaniem.

W publikacjach naukowych można odnaleźć wiele prób wyjaśnienia pojęcia korupcji, które są bezpośrednio związane z ukierunkowaniem badań autora; niemniej jednak pozwalają zrozumieć, jak ta czy inna dyscyplina naukowa widzi problem korupcji. Na przykład Jacek Bil wyjaśnia: „korupcja rozumiana jest jako działanie polegające na udzielaniu, przyjmowaniu lub składaniu propozycji udzielania i przyjmowania nienależnych korzyści w zamian za określone zachowanie osób uprawnionych do podejmowania decyzji administracyjnych, politycznych oraz gospodarczych zarówno w przestrzeni publicznej, jaki i w obszarze prywatnego sektora gospodarczego” (Bil, 2015).

Nieco bardziej ogólnie określa korupcję W. Walczak, twierdząc, że „należy [ją – T.Ch.] postrzegać, (...) jako wykorzystywanie władzy, wpływów i pozycji zawodowej do realizacji partykularnych celów oraz prywatnych

interesów” (Walczak, 2018). Warto także zauważyć, że owo określenie jest bardzo zbliżone do tych prezentowanych w słownikach i encyklopediach, co zapewne wynika z tego, że celem badawczym autora nie było zdefiniowanie pojęcia korupcji, lecz przyjęcie tego zjawiska jako znanego faktu.

Z kolei K. Dziecnyk, w swoim określeniu tego zjawiska zaznacza miejsce korupcji w systemie społeczno-prawnym: „korupcja oznacza przyjmowanie majątkowych korzyści za zrealizowanie jakiejś urzędowej czynności. Jest to więc zachowanie negatywne. Ma miejsce wówczas, gdy wykonuje się jakieś czynności życia publicznego, a osoby uczestniczące w procederze korupcji, czyli przyjmujące korzyść oraz tę korzyść wręczające, wkraczają na drogę działalności nielegalnej” (Dziecnyk, 2016).

Zdaniem J. Wójcika „w najszerszym rozumieniu korupcją jest przywłaszczenie zasobów publicznych (dóbr, świadczeń, usług) lub takie nimi dysponowanie, aby bezprawnie uzyskać osobistą korzyść. Oznacza także przekupstwo, sprzedajność, płatną protekcję, nepotyzm, nieuczciwe pośrednictwo i wykorzystywanie zajmowanego stanowiska dla osobistych bądź też rodzinnych czy koleżeńskich celów” (Wójcik, 2014).

Współcześni badacze nie widzą potrzeby wnosić nowych aspektów ani też tworzyć nowych określeń pojęć korupcji, gdyż jest to zjawisko, jak mówiliśmy wcześniej, znane od dawien dawna, zatem niewymagające nowego określenia. Ciągła aktualność problemu korupcji jest zupełnie czymś innym. Dobra znajomość tego problemu przez naukowców nie ma tak dużego wpływu na to zjawisko, by doprowadzić do jego całkowitej eliminacji nawet w najbardziej rozwiniętym społeczeństwie. Co nie oznacza, że te wysiłki są nieskuteczne, bo poziom korupcji jest właśnie tym czynnikiem, który odróżnia wysoko rozwinięte społeczeństwo od tych z niskim poziomem rozwoju (Araucz-Boruc, 2021).

Jak już było zaznaczone, korupcja stanowi problem na całym świecie. W każdym kraju raz na jakiś czas pojawiają się doniesienia o korupcji różnych szczebli administracji. Jediną różnicą, którą można dostrzec, jest stopień zaangażowania społeczeństwa w tę odwieczną walkę. Im mniej rozwinięty kraj, tym większe skorumpowanie społeczeństwa i administracji można zaobserwować. W mniej rozwiniętych krajach korupcja jest bardziej jawna, obecna na każdym szczeblu i obejmuje wszystkie strefy życia społecznego. W bardziej rozwiniętych krajach korupcja jest bardziej ukryta, a stosowane schematy bardziej zawiłe. Dlatego też skandale korupcyjne w tych krajach są rzadsze, ale bardziej głośnie.

Dowodem na to, że korupcja stanowi problem na skalę światową, jest fakt, że walką z nią zajmuje się Organizacja Narodów Zjednoczonych. Cywilnoprawna Konwencja o Korupcji, sporządzona w Strasburgu 4 listopada 1999 r., określa zjawisko korupcji jako: „(...) żądanie, proponowanie, wręczanie lub przyjmowanie, bezpośrednio lub pośrednio, łapówki lub jakiegokolwiek innej nienależnej korzyści lub jej obietnicy, które wypacza prawidłowe wykonywanie jakiegokolwiek obowiązku lub zachowanie wymagane od osoby otrzymującej łapówkę, nienależną korzyść lub jej obietnicę” (Cywilnoprawna konwencja o korupcji, 1999).

W prawie polskim pojęcie korupcji zostało podjęte przez ustawodawcę w przepisach ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym. W świetle artykułu 3a przywołanej ustawy: „korupcją jest obiecywanie, proponowanie, wręczanie, żądanie, przyjmowanie przez jakąkolwiek osobę, bezpośrednio lub pośrednio, jakiegokolwiek nienależnej korzyści majątkowej, osobistej lub innej, dla niej samej lub jakiegokolwiek innej osoby, lub przyjmowanie propozycji lub obietnicy takich korzyści w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu funkcji publicznej lub w toku działalności gospodarczej” (Ustawa o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, 2006).

Zatem, zdaniem CBA, pod pojęciem korzyści majątkowej należy pojmować różnorodne dobra zaspokajające określone potrzeby, których wartość daje się wyrazić w pieniądzu, choć korumpować można również niematerialnie, np. przez załatwienie pracy czy luksusowe wakacje, co jest w zgodzie z podanymi wyżej określeniami. W dosłownej analizie tej definicji przyjmuje się, iż do popełnienia czynu o istocie korupcjogennej muszą brać udział co najmniej dwie strony. Pierwsza, zwana potocznie „dawcą”, która dysponuje określonymi dobrami, oraz „biorca”, zawiadujący kwestiami interesującymi dawcę.

Podsumowując, na podstawie powyższych definicji słownikowych, naukowych oraz ustawowych można stwierdzić, iż korupcja dotyczy przedstawicieli aparatu państwowego, urzędników i funkcjonariuszy publicznych, a obszarem jej występowania jest szeroko pojęta administracja państwowa. W sensie społeczno-ekonomicznym określana jest jako przyjmowanie korzyści majątkowych za umożliwienie pewnych urzędowych czynności; zachowanie władz publicznych, polityków i urzędników służby cywilnej, w wyniku, którego dochodzi do ich wzbogacenia się w sposób bezprawny i nieuzasadniony. Owo zjawisko ma miejsce wtedy, gdy wypełnia się jakieś czynności życia publicznego, a osoby biorące udział w procederze korupcji, czyli przyjmujące dobro oraz to dobro wręczające, wkraczają na drogę działalności przestępczej. Dotyczy to w takim samym stopniu sfery publicznej, jak i gospodarczej. Dlatego też przez termin **korupcja** rozumiane są nielegalne rozstrzygnięcia oraz decyzje podejmowane w różnych obszarach życia społeczno-gospodarczego. W sensie ogólnym nie jest terminem języka prawnego, bowiem obejmuje również te zachowania, które nie są spenalizowane, a ich popełnienie, co najwyżej narusza zasady szeroko pojętych norm współżycia społecznego np. nepotyzm czy kumoterstwo.

Przyczyny korupcji są w sporej mierze powiązane z obowiązującymi warunkami politycznego i prawnego rozwoju państwa, historią jego życia publicznego, tolerancją wobec korupcji, zgodą na bezprawie, tradycjami państwowego urzędniczego aparatu. Przeważnie skupione są w obszarze działań lub zachowań, których celem w sferze publicznej bądź gospodarczej jest uzyskanie nieuprawnionego świadczenia bądź przysługi lub ich ułatwienie.

Korupcją należy nazwać wszelkie naciski oraz wywierane wpływy bezpośrednio na urzędnika lub funkcjonariusza publicznego. Dotyczy to również członków rodzin osób, które mogą być pośrednim celem nacisku lub wpływu. Zorganizowane grupy przestępcze, aby pozostać bezkarne, muszą zapewnić sobie wgląd do informacji organów ścigania, natomiast w sferze administracji publicznej – dostęp do osób mogących wydać korzystną decyzję administracyjną.

Warto zauważyć, że korupcja nie powstaje sama z siebie i nie jest tylko pochodną złej legislacji. Prawo nie zadziała, jeżeli obywatel, widząc działania korupcyjne, nie podejmie żadnych działań. Przyczyny korupcji można zatem podzielić na trzy zasadnicze grupy: ekonomiczne, polityczne i społeczne. Korupcja występuje tam, gdzie postępuje obniżenie jakości życia, gospodarka krajowa jest niewydolna, a system wynagradzania nie jest dostosowany do aktualnej sytuacji i potrzeb.

Jak zauważa R. Jakubowski: „korupcja jest rozpowszechniona przede wszystkim tam, gdzie społeczne instytucje są słabe, polityka rządu i działalność organów władzy stwarzają dla korupcji sprzyjające warunki, a instytucje kontroli, jak parlament, prokuratura, sądy, społeczeństwo obywatelskie, nie stosują przeciw korupcji należnych miar albo same przetworzyły się w struktury skorumpowane. Kiedy ignorowane są zasady państwa prawa, sprawiedliwości, humanizmu, kiedy zapomina się o zasadzie współzależności interesów i potrzeb, to powstają przyczyny, które bezpośrednio nie tylko sprzyjają korupcji, a nawet do niej popychają” (Jakubowski, 2016).

Dla podmiotów gospodarczych płynność finansowa jest czynnikiem podstawowym i rozpoczęcie prac wpływa na sytuację w przedsiębiorstwie, ale i odwrotnie – późne wydanie decyzji powoduje, że środki finansowe później znajdą się na rachunku bankowym. Taki aspekt dla wielu firm może być warunkiem koniecznym dla utrzymania i pozostania w branży. W tym, jeśli pracownik administracji publicznej, postępując zgodnie z literą prawa, nie uzyskuje żadnych dóbr materialnych. W takiej sytuacji wszystko zależy w dużej mierze od uznaniowości urzędnika. Sama uznaniowość nie jest niczym złym i ma na celu pomoc w sprawach administracyjnych, lecz w momencie styczności biznesu i administracji nabiera większego znaczenia. W naturalny sposób odbiór przyczyn powodujących korupcję staje się dwuznaczny: i pozytywny, i negatywny (Myśliwiec, 2016).

Negatywny wpływ korupcji zdecydowanie przeważa w obszarach administracji publicznej. Urzędnik, posiadający wspomnianą już uznaniowość, może powodować zastój w podmiotach gospodarczych. Doprowadzić to może do nagromadzenia problemów, prowadząc do zatorów, m.in. płatniczych. W momencie

uzyskania korzystnej oferty finansowej bądź innej korzyści materialnej, jedna decyzja może owe problemy czy zatory usunąć, doprowadzając do właściwego funkcjonowania podmiotu gospodarczego, lub też odwrotnie – je nasilić. Uznaniowość decyzji administracyjnej może być bowiem wyprowadzona jedynie na podstawie argumentacji, mającej oparcie w przepisach prawa, regulujących zasady wydawania konkretnego rozstrzygnięcia, a nie ogólnych postulatów formułowanych z uwagi np. na cele danej inwestycji bądź sfery działalności podmiotu gospodarczego.

Tu warto zauważyć, że nie tylko urzędnicy wydający decyzje mogą być celem propozycji korupcyjnej, ale też ich przełożeni. Szefowie jednostek czy departamentów mają wpływ na obsadę czy delegowanie osób zajmujących się daną sprawą, przez co pośrednio mogą mieć wpływ na finalną decyzję. Przełożony może wyznaczyć osobę, która literalnie stosuje przepisy prawa, a jego wykładnię interpretować bez korzyści dla stron, albo może wyznaczyć osobę, która poprzez posiadaną uznaniowość przepisów doprowadzi do konkretnej decyzji w sprawie. M. Myśliwiec, mówiąc o przyczynach korupcji, stwierdza, że „wynika ona z faktu, że jedną ze stron tego stosunku może być osoba fizyczna, osoba prawna lub inny podmiot, który nie posiada osobowości prawnej, ale w wyniku postępowania administracyjnego może on nabyć określone prawa lub mogą na niego zostać nałożone określone obowiązki. Natomiast zawsze drugą stroną jest organ administracji publicznej. Jak stwierdzono już powyżej organ ten dysponuje władztwem administracyjnym. A to oznacza, że będąc jedną ze stron owego stosunku, decyduje o jego rozstrzygnięciu. Innymi słowy organ administracji publicznej w ramach stosunku administracyjnoprawnego rozstrzyga w sprawie, w której sam jest stroną. Należy do tego dodać, że zgodnie z koncepcją władztwa administracyjnego dysponuje on jednocześnie prawem do użycia przymusu bezpośredniego dla zrealizowania podjętych rozstrzygnięć” (Myśliwiec, 2016).

Działalność Policji w zwalczaniu korupcji

Podstawowym aktem prawnym regulującym działania Policji jest Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji (Dz.U. z 1990 r., nr 30, poz. 179). Reguluje ona obszar jej zadań, sposób funkcjonowania, kompetencje funkcjonariuszy oraz stosunek służbowy pomiędzy funkcjonariuszami.

Według ustawy służba ta to umundurowana, uzbrojona formacja, która służy społeczeństwu i jest przeznaczona do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymywania porządku publicznego (Prokop, 2016). Struktura organizacyjna Policji obejmuje następujące rodzaje służb: kryminalną, śledczą, spraw wewnętrznych, prewencyjną, kontrterrorystyczną oraz wspomagającą działalność Policji w zakresie organizacyjnym, logistycznym i technicznym. W skład Policji wchodzi też Wyższa Szkoła Policji, ośrodki szkolenia i szkoły policyjne, wyodrębnione oddziały prewencji oraz instytuty badawcze. Policja w świetle ustawy o Policji ustrojowej jest formacją, która ma wielopoziomą, uporządkowaną strukturę. Organizacja terenowa Policji jest odwzorowaniem podziału administracyjnego państwa. Na poszczególnych szczeblach działają jednoosobowe organy, reprezentujące administrację rządową: na szczeblu centralnym – Komendant Główny Policji (podlegający właściwemu ministrowi do spraw wewnętrznych i administracji), na szczeblu wojewódzkim – Komendant Wojewódzki Policji, na szczeblu powiatowym – Komendant Powiatowy/Miejski Policji, na szczeblu gminy (miasta) – Komendant Komisariatu Policji.

Policję jako zintegrowaną strukturę organizacyjną tworzy, obok Komendy Głównej Policji, 16 komend wojewódzkich Policji, Komenda Stołeczna Policji, 5 szkół Policji, 65 komend miejskich, 271 komend powiatowych i 7 komend rejonowych oraz sieć komisariatów i posterunków. Trzeba dodać, że w skład struktur Policji wchodzi również Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji oraz Centralne Biuro Śledcze Policji. Z punktu widzenia podporządkowania personalnego Komendant Główny Policji jest przełożonym wszystkich policjantów, natomiast komendanci wojewódzcy i powiatowi (miejscy) są przełożonymi funkcjonariuszy na terenie działania danej jednostki terenowej.

Komendanta Głównego Policji powołuje na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych i administracji prezes Rady Ministrów, komendanta wojewódzkiego powołuje i odwołuje minister właściwy do spraw wewnętrznych i administracji na wniosek Komendanta Głównego Policji i po zasięgnięciu opinii

wojewody, która nie musi być wiążąca dla podjęcia decyzji o powołaniu na to stanowisko podobnie jak opinia starosty w przypadku powołania na stanowisko komendanta powiatowego (miejskiego) Policji przez komendanta wojewódzkiego Policji czy opinia właściwego wójta, burmistrza czy prezydenta miasta w przypadku powołania na stanowisko komendanta komisariatu Policji. Minister właściwy do spraw wewnętrznych sprawuje nadzór nad Policją (Ustawa o szczególnych formach sprawowania nadzoru przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, 1996), w zakresie:

- prawidłowości realizacji czynności operacyjno-rozpoznawczych;
- prowadzonych czynności wyjaśniających i postępowań dyscyplinarnych;
- rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania popełnianych przez funkcjonariuszy Policji, a także pracowników zatrudnionych w tych służbach umyślnych, ściganych z oskarżenia publicznego przestępstw oraz przestępstw skarbowych, a także realizacji zadań w tym zakresie przez Biuro Spraw Wewnętrznych Policji;
- weryfikowania kandydatów na określone stanowiska oraz osób zajmujących te stanowiska;
- prawidłowości realizacji postępowań sprawdzających oraz kontrolnych postępowań sprawdzających przeprowadzanych przez Policję wobec własnych funkcjonariuszy;
- realizacji obowiązku składania oświadczeń o stanie majątkowym przez funkcjonariuszy Policji oraz pracowników zatrudnionych w tych służbach;
- działania zgodnego z przepisami prawa oraz zasadami etyki funkcjonariuszy Policji, w związku z koniecznością zapewnienia przestrzegania praw i wolności człowieka i obywatela;
- przestrzegania zasad etyki zawodowej przez funkcjonariuszy Policji;
- gromadzenia i przetwarzania danych osobowych przez Policję;
- zezwalania przez Komendanta Głównego Policji na udzielenie wiadomości stanowiącej informację niejawną uprawnionym podmiotom.

Według stanu na 31 grudnia 2022 r. w polskiej Policji służy ponad 100 000 funkcjonariuszy. Jednym z podstawowych zadań Policji jest zwalczanie, wykrywanie oraz zapobieganie przestępczości w najszerszym znaczeniu, w tym zawierają się także akty korupcjogenne. W skutecznej walce z korupcją Policja prowadzi czynności procesowe oraz operacyjne, poprzez które należy ustalić, czy i kiedy doszło do przestępstwa. W przypadku gdy przesłanki pozwalają wskazać, że popełnienie przestępstwa jest wysoce możliwe, Policja za pomocą dozwolonych prawem metod i środków zbiera materiał dowodowy, na podstawie którego wszczyna postępowanie przygotowawcze (Araucz-Boruc, 2020).

W celu zwiększenia skali świadomości prawnej oraz efektywnego przeciwdziałania i zapobiegania zjawiskom korupcji funkcjonariusze z wydziału do walk z korupcją, poza ujawnianiem i zwalczaniem, prowadzą szkolenia w zakresie zapobiegania korupcji wśród pracowników administracji państwowej i samorządowej.

Zwalczanie i przeciwdziałanie korupcji to ważne zadania Policji. Oczekiwania społeczne z tym związane są coraz większe. Wskazują na to przede wszystkim badania opinii publicznej obejmujące skalę zjawiska korupcji, jego skutki, możliwości eliminacji czy też ewoluowania różnych jej form. Wyniki tych badań od wielu lat sytuują korupcję niezmiennie jako jedną z najgroźniejszych patologii społecznych w Polsce.

Przepisy prawne nakładają na Policję ogólny obowiązek przeciwdziałania popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym, jak i współdziałania w tym zakresie z organami państwowymi (Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji, 2007), samorządowymi i organizacjami społecznymi. W zakresie przeciwdziałania korupcji w strukturach policji ogólne przepisy uzupełniają zarządzenia Komendanta Głównego Policji oraz rozporządzenia ministra właściwego do spraw bezpieczeństwa. Na podstawie tych aktów prawnych można wyróżnić główne zadania Wydziału do Walki z Korupcją. A. Świerczewska-Gąsiorowska wymienia katalog zadań służby do wyeliminowania i zapobiegania korupcji: „(...) identyfikowanie i monitorowanie obszarów zagrożonych korupcją w celu ujawnienia przyczyn i uwarunkowań występowania zjawisk korupcyjnych, dokonywanie oceny stanu zagrożenia przestępczością korupcyjną oraz wskazywanie kierunków jej zwalczania, inspirowanie, koordynowanie oraz nadzorowanie czynności operacyjno-rozpoznawczych

i dochodzeniowo-śledczych w zakresie rozpoznawania i ujawniania najpoważniejszych przestępstw korupcyjnych oraz ścigania ich sprawców, udzielanie bezpośredniej pomocy komórkom organizacyjnym Policji właściwym do zwalczania korupcji w realizacji szczególnie skomplikowanych przedsięwzięć w zakresie zwalczania przestępczości korupcyjnej, współpraca z organizacjami rządowymi i pozarządowymi w zakresie profilaktyki przestępczości korupcyjnej oraz zasad i sposobów jej zwalczania, udział w opiniowaniu wniosków o udostępnienie dokumentów niejawnych dotyczących przestępczości korupcyjnej do postępowań karnych, działania prewencyjno-edukacyjne w zakresie profilaktyki antykorupcyjnej, organizacja oraz udział w doskonaleniu zawodowym policjantów w zakresie właściwości wydziału, prowadzenie czynności operacyjno-rozpoznawczych, w tym form pracy operacyjnej w zakresie właściwości wydziału” (Czebotar, 2015).

Policja ma w swoim katalogu czynności operacyjno-rozpoznawczych trzy skuteczne sposoby walki z korupcją. Nie są to współczesne odkrycia metodyki pracy Policji, a doskonale znane i sprawdzone sposoby. Po te środki Policja sięga, gdy inne metody są nieskuteczne, a oficjalny tok postępowania nie rokuje powodzenia. Te czynności to zakup kontrolowany oraz przyjęcie lub wręczenie korzyści majątkowej. Środki szeroko dyskutowane, podobnie jak ukryte nagranie, ale w walce z przestępczością Policja musi sięgać po szczególne środki operacyjne. Korupcja ciągle ewoluuje, przybiera nowe postaci, więc katalog narzędzi również przybiera nowe formy. W świetle art. 19a Ustawy z dnia z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, stwierdza się, że

1. W sprawach o przestępstwa określone w art. 19 ust. 1 czynności operacyjno-rozpoznawcze zmierzające do sprawdzenia uzyskanych wcześniej wiarygodnych informacji o przestępstwie oraz ustalenia sprawców i uzyskania dowodów przestępstwa mogą polegać na dokonaniu w sposób niejawny nabycia, zbycia lub przejęcia przedmiotów pochodzących z przestępstwa, ulegających przepadkowi, albo których wytwarzanie, posiadanie, przewożenie lub którymi obrót są zabronione, a także przyjęciu lub wręczeniu korzyści majątkowej.
2. Czynności operacyjno-rozpoznawcze, o których mowa w ust. 1, mogą polegać także na złożeniu propozycji nabycia, zbycia lub przejęcia przedmiotów pochodzących z przestępstwa, ulegających przepadkowi, albo których wytwarzanie, posiadanie, przewożenie lub którymi obrót są zabronione, a także przyjęcia lub wręczenia korzyści majątkowej.

Zakup kontrolowany, przyjęcie lub wręczenie korzyści majątkowej polega na podjęciu przez funkcjonariusza Policji bądź osobę współpracującą z Policją (tzw. prowokatora) działań mających doprowadzić do przedmiotów pochodzących bezpośrednio lub pośrednio z czynu zabronionego. Rola policjanta jest możliwa w wyraźnie określonych ustawowo przypadkach, dla potwierdzenia wiarygodnych informacji o zaistniałym przestępstwie. Korzystając z takiego środka, jak niejawne zbycie lub nabycie przedmiotów, organy śledcze muszą być świadome, iż rola funkcjonariusza pozostaje bierna – nie może on nakłaniać, zmuszać czy też namawiać do popełnienia czynu zabronionego.

Zakup kontrolowany, przyjęcie lub wręczenie korzyści majątkowej są to potężne narzędzia do walki z korupcją, zawarte w art. 19a Ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. Nieprecyzyjne wykonanie może mieć długotrwałe konsekwencje. Aby sięgnąć po ten środek operacyjny policjant musi posiadać wiarygodne informacje, niekoniecznie w postaci twardych dowodów. Można oczywiście mieć zastrzeżenia natury etycznej co do tego środka, natomiast jest on na pewno skuteczny. Policja w wymienionych czynnościach operacyjnych może w ramach operacji zaangażować urzędnika państwowego czy też przedsiębiorcę świadczącego usługi na rzecz podmiotów administracji publicznej. W ten sposób uzyskuje niepodważalne dowody, gdyż skorumpowany urzędnik jest przyłapywany na gorącym uczynku.

Wnioski

Tylko sprawnie funkcjonująca Policja może w pełni realizować powierzoną jej misję – ochronę bezpieczeństwa i porządku publicznego. Od sprawnego funkcjonowania tego organu zależy bezpieczeństwo każdej jednostki oraz całego państwa. Za jedną z najważniejszych podstaw jej funkcjonowania można uznać fakt,

że realizuje ona zadania policyjne niezależnie od aktualnie panujących uwarunkowań politycznych. Apolityczny charakter Policji ma bardzo duży wpływ na wysoki poziom zaufania społecznego, jakim jest darzona ta formacja.

Bibliografia

- Araucz-Boruc, A. (2020). Policja w walce z przestępczością zorganizowaną – identyfikacja problemu. [Police in fight against organised crime – problem identification]. *Przegląd Policyjny*, 140(4). DOI: 10.5604/01.3001.0014.8468.
- Araucz-Boruc, A. (2021). Policja w walce z przestępczością zorganizowaną – zadania Policji. [Police in the fight against organised crime – police tasks]. *Przegląd Policyjny*, 141(1). DOI: 10.5604/01.3001.0015.0394.
- Bil, J. (2015). Korupcja w (prywatnym) sektorze gospodarczym. Bezpieczeństwo ekonomiczne państwa. [Corruption in the (private) economic sector. Economic security of the state]. *Szczytno: Akademia Policji w Szczytnie*.
- Bil, J. (2018). Zjawisko korupcji, rozpoznanie, zapobieganie, zwalczanie. [The phenomenon of corruption, recognition, prevention and combating]. Warszawa: Edicions Spotkania Spółka z o.o. S.K.A.].
- Czebotar, Ł., Gądzik, Z., Łyżwa, A., Michalek, A., Świerczewska-Gąsiorowska, A., Tokarski, M. (2015). Ustawa o Policji. Komentarz. [Police Act. Comment]. Warszawa: Wolter Kluwer.
- Dunaj, B. (2003). *Popularny słownik języka polskiego*. [Popular Polish dictionary]. Warszawa: Wilga.
- Dzietczyk, K. (2016). Zjawisko korupcji jako element życia społecznego. [The Phenomenon of Corruption as an Element of Social Life]. *Seminare. Poszukiwania Naukowe*, 37(3), s. 111-121. DOI: 10.21852/sem.2016.3.09.
- Encyklopedia PWN. [Encyclopedia PWN]. (2023). Pobrano z: <https://encyklopedia.pwn.pl/>.
- Jakubowski, R. (2016). Cechy charakterystyczne korupcji i sposoby jej zapobieganiu w administracji. [Characteristic features of corruption and ways of preventing it in administration], w: A. Turska-Kawa, M. Myśliwiec (red.), *Korupcja w administracji*. [Corruption in Administration]. Katowice: Fundacja Akademicka IPSO ORDO. https://www.researchgate.net/profile/Malgorzata-Myśliwiec/publication/311707589_Korupcja_w_administracji/links/5856254b08ae8f6955561b0d/Korupcja-w-administracji.pdf.
- Czuryk, M., Dunaj, K., Karpiuk, M., Prokop, K. (2016). Bezpieczeństwo państwa zagadnienia prawne i administracyjne. [State security, legal and administrative issues]. Olsztyn: Wydział Prawa i Administracji UWM. https://wpia.uwm.edu.pl/czytelnia/index.php?option=com_phocadownload&view=category&download=71:bezpieczenstwo-panstwa-zagadnienia-prawne-i-administracyjne&id=32:e-seriewpia&lang=pl.
- Myśliwiec, M. (2016). O przyczynach korupcji w administracji. [About the Causes of Corruption in administration]. Katowice: Fundacja Akademicka Ipsos Ordo.
- Walczak, W. (2018). Korupcja jako sieć wpływów, powiązań, i zależności. [Corruption as a net of influences, links and connections]. *Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego* (19), 12.
- Wielki słownik języka polskiego PAN (WSJP PAN). [Polish Academy of Sciences Great Dictionary of Polish]. (2023). <https://wsjp.pl/>.
- Wójcik, J.W. (2014). *Kryminologia. Współczesne aspekty*. [Criminology. Contemporary aspects]. Warszawa: Wolter Kluwer.
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym. [Act of June 9, 2006 on the Central Anticorruption Bureau]. (Dz.U. z 2006 r., nr 104, poz. 708).
- Cywilnoprawna konwencja o korupcji, sporządzona w Strasburgu dnia 4 listopada 1999 r. [Civil Law Convention on Corruption, done at Strasbourg on 4 November 1999].
- Ustawa z 6 kwietnia 1990 r. o Policji. [Act of April 6, 1990 on the Police]. (Dz.U. z 1990 r., nr 30, poz. 179).
- Ustawa z dnia 21 czerwca 1996 r. o szczególnych formach sprawowania nadzoru przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych [Act of 21 June 1996 on special forms of supervision by the minister responsible for internal affairs]. (Dz.U. z 2020 r., poz. 13 z późn. zm.).
- Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji z dnia 16 lipca 2007 r. [Official Journal of the National Police Headquarters of July 16, 2007].